

SUOMEN PANKIN KIRJASTO



000 001 4861

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1962

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE



HELSINKI 1963

SUOMEN PANKIN
KIRJASTO

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1962

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE



HELSINKI 1963

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Korkokysymys	14
Taloudellinen kehitys vuoden 1962 aikana ..	3	Kassavarantotilien korko	15
Suomen Pankin rahapolitiikka	4	Varmuusvarastohankintojen rahoittamislai-	15
Yhteenveto pankin tilan kehityksestä	6	nan korko	15
Valuuttakurssit ja pankin ulkomaiset suhteet	8	Uudet 1, 5, 10, 50 ja 100 markan setelit ..	15
Suhde valtioon	9	Suomen Pankin ohjesäännön 8, 9 ja 10 §:n	
Suoranainen luotonanto ja suhde omiin asiak-		kumoaminen ja 17 §:n 4 kohdan muuttami-	16
kaisiin	10	nen	16
Suhde rahalaitoksiin	10	Suostumus ulkomaisen lainan ottamiseen	
Setelistö	11	Mortgage Bank of Finland Oy:lle	16
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	11	Suostumus Teollistamisrahasto Oy:n osakkei-	
Tilinpäätös	11	den merkitsemiseen	16
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	14	Toimihaltijain palkkausten korottaminen ..	17
Tilintarkastus	14	Muutoksia ja lisäyksiä palkkaussääntöön ..	18
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus	14	Myönnetyt eläkkeet, avustukset ja hautaus-	
Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastuk-		avut	18
set	14	Johtokunta	18
Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset ra-		Haarakonttorien valvojat	18
hastot	14	Pankkivaltuusmiehet	19
		Tilintarkastajat	19

Suomen Pankin toiminta

Taloudellinen kehitys vuoden 1962 aikana

Vuoden 1962 aikana taloudelliselle kehitykselle oli leimaa antavana piirteenä kokonaistuotannon kasvuvauhdin hidastuminen. Tähän vaikuttivat eräillä aloilla jo työvoiman rajoitettu tarjonta ja pääomakapasiteetin täyskäyttöisyys, minkä lisäksi erityisesti puutavaran ja paperiteollisuustuotteiden menekki-vaikaukset olivat johtamassa metsäteollisuuden tuotannon supistumiseen. Vientikysynnän heikentyminen ja osittain myös maatalouden kato vaikuttivat vielä selvemmin kokonaistuotantoon kolmannella vuosineljänneksellä, ja vuoden lopulla tuotanto oli n. 1.5 % korkeammalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin. Kokonaisuudessaan kansantuotteen volyyymi kuitenkin kohosi vuonna 1962 noin 3 % edellisestä vuodesta. Keskimääräistä suurempi oli nousu palveluselinkeinoissa, erityisesti kaupan piirissä. Kadon johdosta maataloustuotannon volyyymi aleni lähes 7 %.

Työllisyystilanne säilyi miltei vuoden lopulle saakka hyvänä. Työttömien osuus koko työvoimasta oli samalla alhaisella tasolla kuin kahtena edellisellä vuonna ja vaihteli 1 ja 2 %:n välillä. Useissa elinkeinoissa tuotannon kasvun hidastuminen merkitsikin vain työvoiman kysynnän palautumista normaaliksi. Vasta vuoden viimeisinä kuukausina työllisyystilanteessa ilmeni heikentymistä. Työvoiman määrä metsätoissa oli marras—joulukuussa noin 15 000 henkeä pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Metsätaloudesta samoin kuin myös osaksi talonrakennustoiminnasta vapautunutta työvoimaa voitiin riittävässä määrin sijoittaa valtion ja kuntien normaaleihin rakennustöihin, niin että varsinaista työttömyyttä ei vuoden 1962 lopullakaan sanottavasti ilmennyt.

Väestön keskimääräiset tulot jatkoivat yhä nousuaan. Lisääntynyt kysyntä kohdistui, paitsi investointitavaroihin, erityisesti kulu-tushyödykkeisiin, joiden kysynnän nousu oli koko vuoden suurempi kuin niiden tuotannon kasvu. Kiinteistä investoinneista asuinrakennustuotanto, joka jo vuonna 1961 oli poikkeuksellisen korkea, kasvoi edelleen lievästi. Sen sijaan muu rakentaminen supistui siinä määrin, että kokonaisuudessaan talonrakennustuotanto oli vain hieman korkeampi kuin vuonna 1961. Sijoitukset koneisiin ja laitteisiin olivat vielä vuoden alkupuoliskolla suuremmat kuin edellisellä vuonna, minkä jälkeen aktiviteetti tässäkin suhteessa selvästi tasaantui.

Kysyntäpaine yhdessä kohonneiden tuotantokustannusten ja nousseiden tuontihintojen kanssa johti jo vuoden 1961 lopulla kotimaisen hintatason järkkymiseen. Kulutushyödykkeiden hintojen nousu oli voimakkaimmillaan vuoden 1962 alkupuoliskolla, minkä jälkeen hintojen nousu hieman tasaantui. Kuluttajan hintaindeksi kohosi vuoden aikana 6.3 % eli jokseenkin saman verran kuin kolmena edellisellä vuonna yhteensä. Tukkuhintojen nousu oli tuntuvasti lievämpi eli 1.8 %.

Ostokyvyn lisäyksestä aiheutunut ja hyödykkeiden tarjontaa suurempi kysyntä purkautui paitsi hintojen nousuna myös tuonnin lisääntymisenä. Tuonnin arvo kasvoikin 6.5 % edellisestä vuodesta. Kasvu oli varsin voimakasta vuoden alkupuoliskolla, mutta hidastui vuoden loppua kohden. Viennin arvo puolestaan muodostui vain 4.7 % suuremmaksi kuin edellisellä vuonna. Metalliteollisuustuotteiden osuus viennistä lisääntyi tuntuvasti, kun sen sijaan pyöreän puutavaran vienti aleni noin kolmanneksen ja sahatavaran vajaat 10 %. Lähinnä paperi-

teollisuustuotteiden hintojen laskun vuoksi keskimääräiset vientihinnat alenivat noin 2 % tuontihintojen pysyessä melkein muuttumattomina. Seurauksena oli ulkomaankaupamme vaihtosuhteen heikkeneminen. Kauppataaseen vajaus kohosi lähes 40 mrd vmk:aan eli 8 mrd vmk suuremmaksi kuin vuonna 1961. Kun tavaravaihtoon kuulumattomat vaihtotaseen erät osoittivat yli 13 mrd vmk:n ylijäämää, jäi koko vaihtotaseen vajaukseksi 27 mrd vmk. Suurin osa tästä vajauksesta peitettiin pitkä- ja lyhytaikaisin ulkomaisin luotoin, minkä johdosta Suomen Pankin kulta- ja valuuttavaranto ei kertomusvuoden aikana supistunut enempää kuin 5.7 mrd vmk.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Hintatason nousun ja maksutaseen huonontumisen ehkäisemiseksi Suomen Pankki pyrki vuoden alkupuoliskolla hillitsemään kokonaiskysynnän paisumista. Toimenpiteet kohdistuivat, kuten edellisenäkin vuonna, lähinnä rahalaitosten luotonannon kasvun hidastamiseen ja niiden maksuvalmiuden ylläpitämiseen.

Vahentäkseen liikaa luotonkysyntää ja torjuakseen talletusliikkeen heikkenemistä pankki päätti maaliskuussa ryhtyä korkokannan yleiseen korottamiseen 1 prosenttiyksiköllä. Maaliskuun 29 päivänä eduskunnan pankkivaltuusmiehet johtokunnan esityksestä korottivat tässä tarkoituksessa pankin diskonttokorot 6—7 1/2 %:sta 7—8 1/2 %:iin sekä samalla rediskonttausten peruskoron 6 3/4 %:sta 8 %:iin. Ennen kuin rahalaitokset kuitenkaan olivat ehtineet sopeuttaa otto- ja antolainauskorkonsa keskuspankin uuteen korkotasoon, pankkivaltuusmiehet ottivat suurimpien eduskuntaryhmien vaatimuksesta asian uudelleen käsiteltäväksi. Kun huhtikuun 13 päivänä nimitetty enemmistöhallitus, jonka ohjelmaan kuului hintatason ja taloudellisen tasapainon vakauttaminen, oli ilmoittanut ryhtyvänsä toimenpiteisiin valtion luotonkysynnän rajoittamiseksi ja luottomarkkinoitten tasapainottamiseksi, pankkivaltuusmiehet katsoivat aiheelliseksi palauttaa Suomen Pankin diskonttokorot aikaisemmalle tasolle. Pankkivaltuusmiehet päättivätkin huhtikuun 27 päivänä alentaa diskonttokoron alarajan 6 %:ksi ja ylärajan

7 1/2 %:ksi. Samalla alennettiin rediskonttausten peruskorko 7 %:ksi. Korkokysymystä on käsitelty s. 14—15.

Rediskonttaavien rahalaitosten keskuspankiluoton rajoittamiseksi Suomen Pankin johtokunta maaliskuun 29 päivänä korotti rediskonttauksista perittävää lisäkorkoa poistamalla lisäkorosta vapaan limiitin, joka oli ollut 30 % rahalaitoksen omista varoista. Tämä merkitsi lisäkoron kasvua 3/4 prosenttiyksiköllä. Samalla määrättiin, että lisäkorko, joka aikaisemmin oli laskettu rahalaitoksen kokonaisvelan kuukausikeskimäärän nojalla, oli laskettava päivittäisen kokonaisvelan perusteella. Lisäkoron enimmäissuuruus pysytettiin kertomusvuonna edelleenkin 4 %:na.

Suomen Pankki salli edelleenkin rediskonttaavien rahalaitosten ylläpitää antolainauskorkojen porrastusta määräämissään rajoissa. Siten rediskonttaava rahalaitos sai soveltaa yli 7 %:n mutta enintään 8 %:n korkoa luottomäärään, joka tammi—maaliskuussa oli enintään 20 % rahalaitoksen koko luotonannosta yleisölle vuoden 1960 lopussa ja huhtikuusta lukien enintään 20 % rahalaitoksen koko luotonannosta yleisölle edellisen kuukauden lopussa. Korkojen porrastamisen edellytyksenä oli, että rahalaitoksen punnittu keskimääräinen antolainauskorko ei ylitä 7 %:a. Huhtikuun aikana, jolloin Suomen Pankki sovelsi ylempänä mainittuja korkeampia korkoja, rahalaitosten sallittiin kyseiseen luottomäärään soveltaa yli 8 %:n mutta enintään 9 %:n korkoa, edellyttäen että niiden keskimääräinen punnittu antolainauskorko oli enintään 8 %. Kun korkokanta huhtikuun lopussa alennettiin aikaisemmalle tasolle, pankki määräsi, että rahalaitosten on alennettava punnittu keskimääräinen antolainauskorkonsa vastaavasti heinäkuun loppuun mennessä. Kertomusvuoden lopussa oli rediskonttaavien rahalaitosten yli 7 %:n korolla antamien luottojen yhteismäärä 53.6 mrd vmk.

Koska edellä mainitut toimenpiteet vaikuttivat välittömästi vain rediskonttaavien rahalaitosten, so. liikepankkien ja Osuuskassojen Keskus Oy:n, luotonantopolitiikkaan ja ottolainaus lisääntyä vielä ripeästi, Suomen Pankki ryhtyi maaliskuussa neuvotteluihin edellisenä vuonna solmitun kaikkia rahalaitoksia koskevan kassavarantosopimuksen jatkamisesta. Uusi sopimus tehtiinkin huhti-

kuussa ja se merkitsi asiallisesti entisen sopimuksen jatkamista vuodeksi eteenpäin (ks. s. 15).

Kesäkuukausina ottolainauksen kehitys kaikissa rahalaitoksissa osoitti jo huomattavaa heikentymistä, kun taas antolainaus yhä nousi. Tämä kasvatti nopeasti rediskonttauksia, jotka olivat korkeimmillaan, heinäkuussa, yli 55 mrd vmk. Ja kuitenkin liikepankit samanaikaisesti olivat käyttäneet runsaasti myös lyhytaikaista ulkomaista luottoa. Liiallisen luotonannon ollessa jatkuvasti vaarana taloudelliselle tasapainolle, Suomen Pankki katsoi aiheelliseksi rajoittaa rediskonttausten sallittua suuruutta, jotta rahalaitokset entistä tiukemmin karsisivat vähempiarvoisia luotonpyyntöjä. Johtokunta päättikin syyskuun 1 päivästä lukien rediskontata rahalaitosten vekseleitä enintään määrän, joka on 240 % asianomaisen rahalaitoksen omista varoista edellisen kalenterikuukauden lopussa. Näin laskettua enimmäismäärää on kuitenkin kuukausittain tarkistettava siten, että sitä lisätään puolella siitä summasta, millä yleisön varsinaiset talletukset asianomaisessa rahalaitoksessa vähenevät, tai vastaavasti vähennetään puolella siitä summasta, millä nämä talletukset lisääntyvät.

Rediskonttauskatto tehtiin riippuvaksi myös rahalaitosten ulkomaisilta pankeilta ottamista valuuttatalletuksista, joiden määrää johtokunta jo muutenkin oli ryhtynyt rajoittamaan. Ulkomaisten lyhytaikaisten luottojen rajoittamiseen liittyy myös pankin loka-kuussa tekemä päätös, jonka mukaan eräiden tärkeimpien kestokulutustavaroiden tuonnissa ei enää sallita tavaraluoton ottamista vaan tavarat on maksettava ennen tullausta. Marraskuussa tämän kiellon alaa vielä laajennettiin (ks. tarkemmin s. 8).

Näillä toimenpiteillä Suomen Pankki vuoden loppukuukausina pyrki vaikuttamaan tiukentavasti niihin normeihin, joita rediskonttaavat rahalaitokset sovelsivat luotonannossaan, ja välillisesti rajoittamaan tuonin paisumista. Kun toisaalta suhdannekehityksen huononemisesta oli selviä merkkejä, pankki katsoi tarpeelliseksi jo asteittain keventää rahoitusmahdollisuuksia niillä elinkeinoaloilla, jotka olivat tuotannon ja työllisyyden ylläpitämisen kannalta tärkeitä. Sadon epäonnistumisen johdosta luotonantarve oli erityisesti kasvanut maataloudessa ja sitä

rahoittavissa rahalaitoksissa, minkä vuoksi pankin toimesta järjestettiin joukko erityisluottoja lähinnä vilja- ja lannoitekauppaan. Niin ikään pankki kevensi säästöpankki- ja osuuskassajärjestöjen rahoitustilannetta ostamalla näiden keskusrahallaitoksilta määräajaksi obligatioita. Edelleen, kun talletusten kertyminen syksyllä olennaisesti hidastui ja kun monet rahalaitokset eivät riittävän nopeasti kyenneet mukauttamaan antolainaus-taan heikentyneeseen ottolainaukseensa, Suomen Pankki vapautti kaikki rahalaitokset kassavarantosopimuksesta ja palautti kassavarantotileille kertyneet varat, yhteismäärältään 5 494 milj. vmk, kokonaisuudessaan rahalaitoksille marraskuun 20 päivänä.

Rahalaitosten antolainaus yleisölle lisääntyi vuoden aikana kaikkiaan 75.8 mrd vmk, mitä vuonna 1961 vastasi 110.3 mrd vmk. Rahalaitosten ottolainaus yleisöltä taas kasvoi 52.2 mrd vmk vastaavan lisäyksen edellisenä vuonna oltua 90.6 mrd vmk. Antolainauksen kasvu oli siten 69 % ja ottolainauksen vain 58 % vuoden 1961 kasvun määrästä. Merkille pantavaa on, että liikepankkien antolainauksen lisäys oli 43 % pienempi kuin edellisenä vuonna, kun taas säästöpankkien kohdalla vastaava luku oli 25 % ja osuuskassojen 36 %.

Muista pankin rahapolitiittisista toimenpiteistä on mainittava rahalaitosten kanssa tehdyt obligatioiden termiinikaupat. Näitä suoritettiin vuoden alkupuoliskolla entiseen tapaan valtion kassaobligatioilla. Valtion v:n 1959 kassaobligatiolainan eräännyttyä kesäkuun 15 päivänä termiinikauppoja on hieman muutetuin ehdoin jatkettu valtion kesäkuun 28 päivänä liikkeeseen laskeman 3 000 milj. vmk:n määräisen ensimmäisen 8 %:n rahalaitoslainan obligatioilla. Jo edellä mainittujen, pitempiäikaisten termiinikauppojen kohteina on ollut muitakin obligatioita. Pankki jatkoj kertomusvuoden aikana yksityisten asiakkaitensa luottojen siirtämistä muille rahalaitoksille. Vuoden päättyessä pankilla ei enää ollut ensinkään pysyviä luottoasiakkaita, vaan vekselisalkku, määrältään 3 355 milj. vmk, koostui eräistä määräaikaista erityisluotoista.

Vuoden aikana pankki jatkoj osallistumistaan vientiluotto- ja vientitakuujärjestelmän suunnitteluun. Toimenpiteet johtivat siihen, että syyskuun 14 päivänä annettiin vientitakuulaki (479/62), jolla perustettiin eri-

tyinen Vientitakuulaitos. Tähän liittyen päätettiin suorittaa Vientiluotto Oy:n uudelleenjärjestely seuraavan vuoden puolella. Pankin aloitteesta käytiin kertomusvuonna neuvotteluja rahoitusyhtiön perustamisesta tyydyttämään pienen ja keskisuuren teollisuuden rahoitustarvetta ja ulkomaisen lainan hankkimisesta tälle teollisuudelle. Neuvottelujen tuloksena ryhdyttiin toimenpiteisiin Teollistamisrahasto Oy:n uudelleenjärjestämiseksi (ks. s. 16—17). Pankin aloitteesta ryhdyttiin vuoden alussa niin ikään neuvotteluihin Maailmanpankin kanssa pitkäaikaisen luoton saamiseksi voimalaitosinvestointeihin. Neuvottelut johtivat siihen, että Maailmanpankki myönsi Mortgage Bank of Finland Oy:lle 25 milj. USA:n dollarin suuruisen lainan ehdotettuun tarkoitukseen (ks. s. 16).

Suomen Pankki oli joulukuussa 1959 esittänyt valtioneuvostolle sellaisen lainsäädännön aikaansaamista, jolla valtio voisi valvoa ja säädellä osamaksukaupan rahoituksen ehtoja. Joulukuun 21 päivänä annettiin laki luottoehdoista vähittäismaksukaupassa (622/62), jolla valtioneuvosto sai valtuudet ryhtyä Suomen Pankin johtokunnan esityksestä tai sitä kuultuaan tällaiseen säätelyyn. Johtokunta ei kertomusvuonna tehnyt esitystä valtuuksien käyttämisestä.

Valmisteluja rahanuudistuksen toimeenpanemiseksi vuoden 1963 alusta jatkettiin. Eduskunnan hyväksyttyä asianomaiset hallituksen esitykset uusi rahalaki sekä laki rahalain voimaansaattamisesta annettiin maaliskuun 30 päivänä ja ne tulivat voimaan tammikuun 1 päivänä 1963. Pankkivaltuusmiesten hyväksymät uusien setelien selitel-mät julkaistiin asetuskokoelmassa toukokuun 24 päivänä (ks. s. 15—16). Uusia seteleitä painettiin Suomen Pankin setelipainossa kertomusvuoden aikana yhteensä 72.3 milj. kpl eli 936.6 milj. uuden markan arvosta. Kun niitä vanhan markan määräisiä seteleitä, jotka olivat käytössä olevaa mallia, oli kertomusvuoden lopussa liikkeessä 48.6 milj. kpl eli 77.0 mrd vanhan markan arvosta, ylitti uusien setelien valmistettu määrä vuoden lopussa siten 49 %:lla vanhojen setelien lukumäärän ja 22 %:lla niiden arvon. Jotta uudet setelit saataisiin heti vuoden 1963 alussa nopeasti liikkeeseen, pankki sopi eri rahalaitosryhmien kanssa erityisjärjestelyistä, joiden avulla uusia seteleitä jo kertomusvuoden lopulla toimitettiin rahalaitoksille eri

puolille maata. Rahanuudistuksen tarkoituk-sen ja teknillisen suoritustavan ymmärrettä-väksi tekemiseksi pankki toimeenpani yh-dessä valtiovarainministeriön kanssa vuoden jälkipuoliskolla laajan tiedotus- ja valistus-kampanjan.

Kun uusi rahalaki edellytti Suomen Pan-kin ohjesäännön eräiden säännösten kumoa-mista tai muuttamista, pankki teki tästä syyskuussa esityksen valtioneuvostolle. Asiaa koskeva laki annettiin joulukuun 28 päivänä ja tuli voimaan tammikuun 1 päivänä 1963 (ks. s. 16). Uusi rahalaki edellytti niin ikään markan kansainvälisen perusarvon eli pari-arvon korottamista satakertaiseksi. Kansain-välisen Valuuttarahaston hyväksyttyä mar-raskuun 27 päivänä Suomen asiasta tekemän esityksen markan pariarvo, joka oli 0.0027771 grammaa hienoa kultaa eli 320 markkaa Yhdysvaltain dollarilta, tuli tammikuun 1 päi-västä 1963 olemaan 0.27771 grammaa hienoa kultaa eli 3,20 markkaa Yhdysvaltain dol-larilta.

Yhteenveto pankin tilan kehityksestä

Pankin omaisuustaseessa kertomusvuoden aikana tapahtuneista muutoksista ja niiden merkityksestä rahapolitiikan kannalta antaa yhteenvedon viereinen asetelma. Siinä tilit on jaettu luonteensa perusteella muutamiin pääryhmiin, ja näiden ryhmien sekä niihin sisältyvien tärkeimpien tase-erien osalta on osoitettu, vaikuttivatko niiden muutokset liikkeessä olevaa setelistä lisäävästi (+) vai vähentävästi (—).

Asetelman mukaan muiden kuin pankkien tilien kehitys vähensi keskuspankkirahan määrää yhteensä 20.7 mrd vmk. Pankkien maksuvalmius suhteessa Suomen Pankkiin heikkeni kaikkiaan 14.4 mrd vmk ja liik-keessä oleva setelistö supistui 6.3 mrd vmk.

Asetelman antamaa kuvaa pankin taseen muutosten rahapolitiittisesta merkityksestä häiritsevät kuitenkin huomattavasti eräät sekä kertomusvuoden että sitä edeltäneen vuoden loppuun sattuneet poikkeukselliset tekijät. Ensinnäkin vuoden 1961 viimeinen päivä sattui sunnuntaiksi, mistä johtuen seteleitä jäi mainitun vuoden lopussa tavallista enem-män liikkeeseen. Toiseksi on todettava, että valtion tulo- ja omaisuusveron palautukset

	Muutos mrd vmk			
	30. 12. 1961— 31. 12. 1962		15. 1. 1962— 15. 1. 1963	
<i>Ulkomaiset tilit</i>				
Kulta- ja valuuttavarannon vähennys	— 5.7		— 5.0	
Ulkomaisten vekselien ja obligaatioiden vä- hennys	— 2.0		— 2.1	
Muut erät, nettomuutos	+ 1.3	— 6.4	+ 1.3	— 5.8
<i>Valtion tilit</i>				
Vakauttamislainan vähennys	— 1.3		— 1.3	
Varmuusvarastoluoton lisäys	+ 2.3		+ 2.3	
Valtion shekkitilin vähennys (+)	— 0.4	+ 0.6	+ 3.2	+ 4.2
<i>Yksityisten tilit</i>				
Kotimaisten markkamääräisten vekselien vä- hennys	— 3.7		— 3.0	
Kotimaisten ulkomaanrahan määräisten vek- selien vähennys	— 1.3		— 1.3	
Muut erät, nettomuutos	— 0.1	— 5.1	— 0.2	— 4.5
<i>Erinäiset tilit</i>				
Talletustodistusten vähennys	+ 0.1		+ 0.1	
Arvonjärjestelytilien lisäys	— 6.3		— 4.7	
Omien varojen lisäys	— 1.3		— 1.3	
Muut erät, nettomuutos	— 2.3	— 9.8	+ 2.9	— 3.0
		<u>Yhteensä</u>	<u>— 20.7</u>	<u>— 9.1</u>
<i>Suhde pankkeihin</i>				
Rediskontattujen vekselien lisäys	+ 10.7		+ 9.0	
Pankkien shekkitilien lisäys	— 4.4		— 4.4	
Kassavarantotilien vähennys	+ 4.3		+ 4.3	
Obligaatioiden termiiniostot, nettomuutos ..	+ 3.8	+ 14.4	+ 4.6	+ 13.5
		<u>Yhteensä = liikkeessä olevan setelistön muutos</u>	<u>— 6.3</u>	<u>+ 4.4</u>

suoritettiin vuodenvaihteessa 1962/63 jon-kin verran hitaammassa tahdissa kuin vuo-denvaihteessa 1961/62, jolloin palautusten maksua oli erityisesti nopeutettu. Merkittä-vimpänä poikkeustekijänä olivat kuitenkin ne erityistoimenpiteet, joihin kertomusvuo-den lopulla ryhdyttiin vuoden 1963 alusta toimeenpantavan rahanuudistuksen johdosta. Kuten aikaisemmin mainittiin, oli Suomen Pankki rahanvaihdon nopeuttamiseksi luovut-tanut rahalaitoksille jo ennen kertomusvuo-den loppua uusia seteleitä, jotka rahalaitok-set saattoivat liittää kassoihinsa tammikuun 1 päivänä 1963. Tämän ansiosta rahalaitokset saattoivat suurelta osalta tyhjentää vanhan

rahan määräiset kassansa kertomusvuoden viimeisinä päivinä Suomen Pankkiin. Kaikki nämä tekijät aiheuttivat sen, että niin hyvin setelistön kuin valtion ja pankkien tilien ke-hitys muodostui poikkeukselliseksi, jos ver-tailuajaksi otetaan kalenterivuosi.

Keskuspankkirahan määrän muutoksista saadaankin varsin toisenlainen kuva, jos vertailuajaksi otetaan vuoden pituinen ajan-jakso tammikuun puolivälistä 1962 alkaen. Tuona aikana keskuspankkirahan tarjonta supistui 9.1 mrd vmk, rahalaitosten maksu-valmius suhteessa Suomen Pankkiin heik-keni 13.5 mrd vmk ja liikkeessä oleva sete-listö kasvoi 4.4 mrd vmk.

Edellä selostetun perusteella voitaneen todeta, että keskuspankkirahan tarjonnan kehityssuunta oli kertomusvuoden aikana selvästi aleneva. Rahalaitosten runsas luotonanto oli omansa lisäämään kotimaisen kysynnän kasvua, ja kun tämä yhä paisutti tuontia, oli seurauksena valuuttavarannon supistuminen. Suomen Pankin omistamien valuuttojen väheneminen olisi ollut olennaisesti suurempikin, jolleivät rahalaitokset olisi myyneet ulkomailta lainaamia valuuttoja pankille. Kun setelistö lisääntyi kokonaisaktiiviteetin ja hintojen kohoamisen aiheuttaman maksuvälineiden tarpeen kasvun vuoksi, rahalaitosten velka Suomen Pankille kasvoi setelistön lisäystä voimakkaammin.

Valuuttakurssit ja pankin ulkomaiset suhteet

Alla olevassa asetelmassa on esitetty Suomen Pankin vuosien 1961 ja 1962 lopussa noteeraamat viralliset valuuttakurssit. Ne valuutat, joille kertomusvuoden aikana noteerattiin kiinteä kurssi, on merkitty tähdellä.

		30. 12. 1961	31. 12. 1962
		vmk	vmk
New York	1 \$	322:10	322:30
Montreal	1 Can \$	308:70	299:40
Lontoo	1 £	904:50	903:50
Tukholma	100 Skr	6 220:—	6 220:—
Oslo	100 Nkr	4 520:—	4 512:—
Kööpenhamina ..	100 Dkr	4 684:—	4 675:—
Frankfurt a.M. .	100 DM	8 060:—	8 086:—
Amsterdam	100 Hfl	8 945:—	8 961:—
Bryssel	100 Bfr	647:—	648:—
Zürich	100 Sfr	7 465:—	7 472:—
Pariisi	100 NF	6 575:—	6 580:—
Rooma	100 Lit	51:92	51:93
Wien	100 Sch	1 248:—	1 248:—
Lissabon	100 Esc	1 127:—	1 127:—
Reykjavik	100 Ikr	749:—	749:—
Madrid	100 Ptas	542:—	542:—
*Praha, clearing .	100 Kč	4 458:—	4 458:—
*Moskova, clearing	1 Rub	356:67	356:67
*Clearing-\$	1	321:—	321:—

Kertomusvuoden päättyessä Suomella oli kaksipuolisia maksusopimuksia, jotka edellyttivät clearingtilin kautta tapahtuvaa maksuliikettä, itäryhmän maiden ohella ainoastaan Kolumbian, Kreikan, Turkin ja Jugoslavian kanssa. Viimeksi mainitun maan kanssa so-

vittiin kertomusvuoden lopulla, että sen ja Suomen välisessä maksuliikkeessä käytetään 1. 1. 1963 alkaen vaihdettavia valuuttoja.

Maan maksutaseen vajauksen kasvaessa ja valuuttatilanteen jatkuvasti heikentyessä Suomen Pankki ei katsonut tarkoituksenmukaiseksi jatkaa edellisinä vuosina suoritettua laajamittaista säännöstelyn lieventämistä tavaravaihtoon kuulumattomien eli ns. näkymättömien maksusuoritusten osalta. Eräitä pienehköjä helpotuksia katsottiin tosin aiheelliseksi toteuttaa, mutta niiden merkitys on suhteellisen vähäinen.

Maan heikkenevän maksuvalmiuden taustaa vastaan on tarkasteltava myös toimenpiteitä, joihin Suomen Pankki kertomusvuonna ryhtyi lyhytaikaisen ulkomaisen luoton käytön rajoittamiseksi. Valtioneuvosto muutti valuutansäännöstelystä antamansa päätöksen (463/59) 21 §:n lokakuun 18 päivänä 1962 sellaiseksi, että luoton ottaminen ulkomailta on sallittua vain Suomen Pankin asettamien ehdoin ja rajoituksin. Tämän toimenpiteen nojalla Suomen Pankki päätti lokakuun 19 päivänä 1962 edelleenkin sallia enintään 6 kuukauden tavaraluotot, mutta ei kuitenkaan sellaisia luottoja, jotka koskevat eräitä erikseen mainittuja kestokulutustavaroita. Nämä tavarat on maksettava valuuttapankkiin tai niiden kauppahintaa vastaava määrä talletettava maksua varten Suomen Pankkiin ennen tavarantullausta. Määräysten piiriä laajennettiin jonkin verran marraskuun 20 päivänä 1962.

Kuten ylempänä Suomen Pankin rahapolitiikasta annetussa selostuksessa on mainittu, pyrki pankki niin ikään rajoittamaan valuuttapankkien ulkomaisen lyhytaikaisen velan kasvua. Tätä koskeva erityismääräys sisällytettiin myös syyskuun alussa voimaan tulleisiin rediskonttausehtoihin (ks. s. 5).

Pankin taseeseen sisältyvien ulkomaisten tilien kehitystä valaisee seuraava asetelma.

Ulkomaiset valuuttasaatavat vähenivät vuoden aikana 8 480 milj. vnk lyhytaikaisten valuuttavelkojen kasvaessa samanaikaisesti 368 milj. vnk. Kun kultakassa kasvoi 3 104 milj. vnk, supistui pankin koko *kulta- ja valuuttavaranto* nettomääräisesti 5 744 milj. vnk ja oli vuoden lopussa 62 064 milj. vnk. Kuten varannon koostumusta esittävästä vieroisen sivun asetelmasta ilmenee, kullan ja vaihdettavien valuuttojen määrä väheni yhteensä 4.2 mrd vnk ja sidottujen valuutto-

Ulkomaiset tilit

milj. vnk

	30. 12. 1961	31. 12. 1962	Muutos
Kulta	10 417	13 521	+ 3 104
Ulkomaiset valuutat	58 730	50 250	— 8 480
Ulkomaiset vekselit	996	1 771	+ 775
Ulkomaiset obligaatiot	7 750	4 994	— 2 756
<i>Vastaavat</i>	77 893	70 536	— 7 357
Ulkomaiset valuuttatilit	1 339	1 707	+ 368
Ulkomaiset markkatilit	3 768	3 582	— 186
Pitkäaikainen ulkomainen velka ...	9 069	7 909	— 1 160
<i>Vastattavat</i>	14 176	13 198	— 978
<i>Ulkomainen nettosaatava</i>	63 717	57 338	— 6 379

jen määrä 1.5 mrd vnk. Kullan ja vaihdettavien valuuttojen osuus koko varannosta pysyi kertomusvuoden aikana muuttumattomana eli 75 %:na.

	30. 12. 1961	31. 12. 1962	Muutos
	mrd vnk	mrd vnk	mrd vnk
Kulta	10.4	13.5	+3.1
Vaihdettavat valuutat	40.3	33.0	—7.3
Ei-siirrettävät EMA-			
valuutat	1.4	0.4	—1.0
Itäryhmän valuutat ..	9.2	10.1	+0.9
Muut valuutat	6.5	5.1	—1.4
Kulta- ja valuuttavaranto yhteensä ..	67.8	62.1	—5.7

Muiden ulkomaisten tilien osalta tapahtui mainittavia muutoksia ainoastaan ulkomaisten obligaatioiden salkussa, joka supistui 2 756 milj. vnk osittain kotimaisille rahalaitoksille suoritettujen myyntien johdosta, sekä pitkäaikaisessa ulkomaisessa velassa. Viimeksi mainittu tase-erä, joka kertomusvuoden aikana supistui 1 160 milj. vnk, sisältää Maailmanpankilta ennen vuotta 1956 saadut lainat, jotka Suomen Pankki edelleen välitti kotimaisille yrityksille. Velan supistuminen johtui säännönmukaisista kuuletuksista.

Kaikki ulkomaiset tilit mukaan luettuina pankin ulkomainen nettosaatava supistui vuoden aikana 6 379 milj. vnk.

Suhde valtion

Pankin ja valtion väliset tilisuhteet käyvät ilmi seuraavasta asetelmasta.

Valtion tilit

milj. vnk

	30. 12. 1961	31. 12. 1962	Muutos
Vakuttamislaina	1 250	—	— 1 250
Varmuusvarastoluotto	700	3 000	+ 2 300
<i>Vastaavat</i>	1 950	3 000	+ 1 050
Shekkitali	108	548	+ 440
Vientimaksutili	114	114	—
<i>Vastattavat</i>	222	662	+ 440
<i>Valtion nettovelka</i>	1 728	2 338	+ 610